

ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๕๓

๑. อักษรวิธีและวจีวิภาค มีลักษณะต่างกันอย่างไร ๑ ในคำว่า "จิตต์ หนุตฺ สุขาวห" นี้ เฉพาะคำที่ขีดเส้นใต้เป็นครุหรือลหุ ๑
๒. สนธิ มีอุปการะแก่บาลีไวยากรณ์อย่างไร ๑ พุทฺธสุสาหสมิ ในคำว่า "พุทฺธสุสาหสมิ ทาโสว" เป็นสนธิอะไร ๑ ตัดและต่ออย่างไร ๑
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้
 - ก. เขฎฺฐ เป็นอะไรในนามศัพท์ ๑ และเป็นลึงค์อะไร ๑
 - ข. อุปาสิกะ มีวิธีทำตัวอย่างไร ๑
 - ค. ตฺวํ, กตโร เป็นสัพพนามชนิดไหน ๑
 - ฌ. นิบาตนั้น สำหรับใช้อย่างไร ๑
 - ง. อิทานิ, ตเหิ แปลว่าอย่างไร ๑ สำเร็จรูปมาจากอะไร ๑
๔. ในอาขยาด อ อาคม และ อิ อาคม ใช้ประกอบกับกิริยาได้ทั่วไป หรือ มีจำกัดอย่างไร ๑ จงแจก กหุ ธาตุ (ในความถือเอา) ด้วยวิภัตติหมวดปัญจมี เฉพาะปรัสสพทมาตุ
๕. การกำหนดรูปของสาธนะนั้น ๑ ต้องอาศัยอะไรเป็นหลัก จงอธิบาย ๑ ปุชา ในคำว่า "ปุชา จ ปุชฌิยานํ" ลงปัจจัยอะไร ๑ เป็นรูป และสาธนะอะไร จงตั้งวิเคราะห์หามาตุ ๑
๖. สมาสอะไรบ้าง นิยมบทปลงเป็นนปุงสกลิงค์ เอกวจนะอย่างเดียว ๑ และ จะทราบได้อย่างไรว่าเป็นสมาสไหน ๑ มุนีรวจณี เป็นสมาสอะไรบ้าง จงตั้งวิเคราะห์หามาตุตามลำดับ ๑
๗. เสฎฐัตถิตตมิปัจจัยเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑ ต่างจากปัจจัยในคัทธิตอื่นอย่างไร ๑ ที่ขยายตา ลงปัจจัยอะไร ๑ ในคัทธิตไหน ๑ จงตั้งวิเคราะห์หามาตุ ๑

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓

ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. อักษรวิธีและวจีวิภาค มีลักษณะต่างกันอย่างไร คือ
 อักษรวิธี ว่าด้วยอักษร จัดเป็น ๒ คือ สมัญญาภิธาน แสดงชื่ออักษรที่เป็นสระ
 และพยัญชนะ พร้อมทั้งฐานกรณ์ ๑ สนธิ ต่ออักษรที่อยู่ในคำอื่นให้เนื่องเป็น
 อันเดียวกัน ๑ ส่วนวจีวิภาค แบ่งคำพูดออกเป็น ๖ ส่วน คือ นาม ๑
 อพยยศัพท์ ๑ समास ๑ คัทธิต ๑ อาขยาต ๑ กิตก ๑ ฯ

ในคำว่า “จิตต์ ทนต์ สุขาวห” นี้ เฉพาะคำที่ขีดเส้นใต้ เป็นกร
 หรือลหุ ดังนี้

จิต	เป็น	กร	ต์	เป็น	กร
สุ	เป็น	ลหุ	ขา	เป็น	กร
ว	เป็น	ลหุ	ห	เป็น	กร ฯ

๒. สนธิ มีอุปการะแก่บาลีไวยากรณ์อย่างไร คือ ต่อศัพท์และอักษรให้เนื่องกัน
 ด้วยอักษร เพื่อจะย่นอักษรให้น้อยลง เป็นอุปการะในการแต่งฉันท
 และให้คำพูดสละสลวย ฯ

พหูพสุสาหสมิ ในคำว่า “พหูพสุสาหสมิ ทาโส ว” เป็นทิมสระสนธิ
 และโลปนิกคหิตสนธิ ฯ ตัดเป็น พหูพสุส - อห - อสมิ

ระหว่าง พหูพสุส - อห ถ้าสระทั้ง ๒ เป็นรัสสะมีรูปเสมอกัน คือ
 เป็น อ หรือ อิ หรือ อุ ทั้ง ๒ ตัว เมื่อลบแล้วต้องทำสระที่ไม่ได้ลบ
 ด้วยทิมสระสนธิ ต่อเป็น พหูพสุสาห

ระหว่าง พหูพสุสาห - อสมิ เมื่อมีสระหรือพยัญชนะอยู่เบื้องหลัง
 โลปนิกคหิตซึ่งอยู่ข้างหน้าบ้างก็ได้ ต่อเป็น พหูพสุสาหสมิ ฯ

๓. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้ คือ

ก. เชฏฐ เป็นคุณนาม ฯ และเป็นได้ ๓ ลิงค์ ฯ

ข. อุปาสิกะ ทำตัวอย่างนี้ คือ ศัพท์เดิมเป็น อุปาสิกา อาการันต์ ในอิตถิลิงค์ ลง สิ อาลปนะวิภัตติ เอกวณะ ละบ สิ เส็ช เอา อ่า เป็น เอ สำเร็จรูปเป็น อุปาสิกะ ฯ

ค. ตุवं เป็นปริสศัพท์นาม กตโร เป็นวิเสสนศัพท์นาม ฯ

ง. นิบาตนั้น ใช้อย่างนี้คือ สำหรับลงในระหว่างนามศัพท์บ้าง กิริยาศัพท์ บ้าง ฯ

จ. อิทานิ แปลว่า ในกาลนี้ เดี่ยวนี้ สำเร็จรูปมาจาก อิม ศัพท์ ลง ทานิ ปัจจัย ทหิ แปลว่า ใน - นั้น สำเร็จรูปมาจาก ต ศัพท์ ลง หิ ปัจจัย ฯ

๔. ในอาชยาด อ อากม และ อิ อากม ใช้ประกอบกับกิริยาได้ไม่ทั่วไป มีจำกัด ดังนี้ คือ อ อากม นิยมลงหน้าธาตุที่ประกอบด้วยวิภัตติหมวด หิยัตตนิ อชัตตนิ และกาลาติปัดติ อิ อากม นิยมลงหลังธาตุและปัจจัยที่ประกอบด้วย วิภัตติหมวด อชัตตนิ ภวิสสันติ และกาลาติปัดติ ในหมวดธาตุทั้งปวง ฯ

แจก ทหุ ธาตุ (ในความถือเอา) ด้วยวิภัตติหมวดปัญจมี เฉพาะปรัสสบท ดังนี้

ปรัสสบท	
เอกวณะ	พหุวณะ
ป. คณฺหาตุ	คณฺहनตุ
ม. คณฺห คณฺหาหิ	คณฺหถ คณฺหาถ
อุ. คณฺหามิ	คณฺหาหม

๕. การกำหนดรูปของสาธนะนั้นๆ ต้องอาศัยรูปวิเคราะห์เป็นหลักคือ รูปวิเคราะห์ แห่งสาธนะใด เป็นกัตตฺวาจกก็ดี เป็นเหตุกัตตฺวาจกก็ดี สาธนะนั้นเป็นกัตตฺรูป รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใดเป็นกัมมฺวาจก สาธนะนั้นเป็นกัมมฺรูป รูปวิเคราะห์ แห่งสาธนะใด เป็นภาวฺวาจก สาธนะนั้นเป็นภาวฺรูป ฯ

ปุชา ในคำว่า “ปุชา จ ปุชนียานํ” ลง อ ปัจจัย ฯ เป็นภาวฺรูป ภาวฺสาธนะ ตั้งวิเคราะห์ว่า ปุชนํ ปุชา ฯ

๖. สมาหารทิกุสมาส สมาหารวันทวสมาส และอัพยอีภาวสมาส นิยมบทปลงเป็น
นปุงสกลิงค์เอกวณะอย่างเดียว ๆ และจะทราบได้โดยความนิยมนี้นี้

สมาหารทิกุสมาส นิยมมีสังขยาเป็นบทหน้า บทหลังเป็นประธาน
อุทาหรณ์ ตโย โลกา ติโลก์

สมาหารวันทวสมาส นิยมบทนามนาม ตั้งแต่ ๒ บทขึ้นไปและใช้เป็น
ตัวประธาน ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน อุทาหรณ์ สมโธ จ วิปสุสนา จ
สมถวิปสุสน์

ส่วนอัพยอีภาวสมาส นิยมมีอุปสัค หรือนิบาตเป็นบทหน้าและใช้เป็น
ประธานของบทหลัง อุทาหรณ์ ทธสุส อภาโว นิทุทรณั

มุณิวรจณั เป็นฉัญฐิตูปปฐิสมาส มีวิเสสนุคตรบทกัมมชารยสมาส
เป็นภายใน ตั้งวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

วิ.นุค.กัม. วิ. มุณี วโร มุณิวโร

ฉ.ตป. วิ. มุณิวรสุส วจณั มุณิวรจณั ๆ

(หรือเป็น ฉ. ตป. มีวิเสสนบุพพบทกัมมชารยสมาสเป็นภายใน
ตั้งวิเคราะห์ ดังนี้

วิ.บุพ. กัม. วิ. วรึ วจณั วรจณั

ฉ.ตป. วิ. มุณีโน วรจณั มุณิวรจณั)

๗. เสฎฐัตถิต มีปัจจัย ๕ ตัว ๆ คือ ตร, ตม, อียสุสก, อีย, อิกุช ๆ ต่างจากปัจจัย
ในตถิตอื่น คือมิได้ลงแทนศัพท์อย่างปัจจัยในตถิตทั่วไป แต่ใช้เป็น
เครื่องหมายคุณศัพท์เปรียบเทียบ คือ ตร อีย และ อียสุสก ลงใน
วิเสสคุณศัพท์ ตม และ อิกุช ลงในอติวิเสสคุณศัพท์ ๆ

ที่มายูตา ลง ตา ปัจจัย ในสมุหตถิต วิเคราะห์ว่า ที่มายูณั สมุโ
ที่มายูตา และในภาวตถิต วิเคราะห์ว่า ที่มายูสุส ภาโว ที่มายูตา ๆ